

**GENERALNY INSPEKTOR
OCHRONY DANYCH
OSOBOWYCH**

dr Edyta Bielak-Jomaa

Warszawa, dnia września 2015 r.

DOLiS-035-123/15

**Dyrektor Zakładu Karnego
Zakład Karny**

WYSTĄPIENIE

na podstawie art. 19a ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r. poz. 1182 ze zm.) zwanej dalej także ustawą, zgodnie z którym Generalny Inspektor Ochrony Danych Osobowych może kierować do osób prawnych wystąpienie zmierzające do zapewnienia skutecznej ochrony danych osobowych, w związku z pozyskaniem przez Generalnego Inspektora informacji o stosowanej w Zakładzie Karnym praktyce polegającej na przetwarzaniu danych osobowych osób odwiedzających osadzonych za pomocą pozyskiwania kopii ich dokumentów potwierdzających tożsamość, zwracam się o podjęcie działań prowadzących do zapewnienia prawidłowości procesu przetwarzania danych osobowych zgodnie z wymogami określonymi w przepisach o ich ochronie, w szczególności rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 4 sierpnia 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 147 poz. 984).

Do Biura Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych wpłynęła informacja, iż w Zakładzie Karnym praktykowane jest pozyskiwanie i archiwizowanie danych osobowych osób odwiedzających osadzonych, za pomocą kopii ich dokumentów potwierdzających tożsamość. Taka praktyka pozostaje niezgodną z przepisami prawa, w szczególności rozporządzenia Rady Ministrów z dnia z dnia 4 sierpnia 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu działań funkcjonariuszy Służby Więziennej podczas wykonywania czynności służbowych (Dz. U. z 2010 r. Nr 147 poz. 984) zwanego dalej rozporządzeniem, określającego szczegółowy tryb działań oraz sposób postępowania funkcjonariuszy Służby Więziennej m.in. w zakresie legitymowania osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostki organizacyjnej Służby Więziennej.

Wskazania przy tym wymaga, iż podmioty przetwarzające dane zarówno pozyskujące je, jak i żądające ich udostępnienia powinny wskazywać podstawę prawną wykonywania operacji na

danych osobowych w postaci przepisów szczególnych regulujących ich działalność, zwłaszcza gdy związane są stosownymi normami kompetencyjnymi, wyznaczającymi zakres ich działania. Podmioty publiczne działać mogą bowiem jedynie na podstawie i w granicach obowiązujących je przepisów prawa, w ramach kompetencji nadanych im tymi przepisami (art. 7 Konstytucji RP, art. 6 ustawy Kodeks postępowania administracyjnego). W przypadku podmiotów publicznych zarówno zakres, jak i cel przetwarzania danych osobowych jest najczęściej wyznaczony przepisami prawa i wynika on bezpośrednio z określonych prawem zadań danego podmiotu.

W powyższym aspekcie wskazać należy chociażby na postanowienie Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 16 grudnia 2004 r. (sygn.: FSK 417/2004), w którym NSA podniósł, iż cyt.: „*Normy kompetencyjnej nie można domniemywać i nie można jej konstruować w procesie wykładni prawa. Musi być ona wyraźnie w ustawie określona. nigdy nie można przyjmować zasady domniemania kompetencji publicznoprawnej, jeżeli przepisy ustawowe w tym względzie milczą*”. Z kolei art. 51 Konstytucji RP stanowi, iż nikt nie może być obowiązany inaczej niż na podstawie ustawy do ujawniania informacji dotyczących jego osoby (ust. 1). Władze publiczne natomiast nie mogą pozyskiwać, gromadzić i udostępniać innych informacji o obywatelach niż niezbędne w demokratycznym państwie prawnym (ust. 2). Ponadto zaś, zasady i tryb gromadzenia oraz udostępniania informacji określa ustawa (ust. 5). Natomiast „konieczność w demokratycznym państwie prawnym to zastosowanie środków niezbędnych (koniecznych) w tym sensie, że będą one chronić określone wartości w sposób lub stopniu, który nie mógłby być osiągnięty przy zastosowaniu innych środków, a jednocześnie winny to być środki jak najmniej uciążliwe dla podmiotów, których prawo lub wolność ograniczają” [por. wyrok Trybunału Konstytucyjnego z dnia 12 grudnia 2005 r. (sygn. K. 32/2004)].

Zgodnie z § 1 ust. 1 rozporządzenia, określa ono szczegółowy tryb działań oraz sposób postępowania funkcjonariuszy Służby Więziennej m.in. w zakresie legitymowania osób ubiegających się o wstęp oraz opuszczających teren jednostki organizacyjnej Służby Więziennej. Zgodnie z § 4 ust. 1 i 2 ww. aktu prawnego, funkcjonariusz pełniący służbę przy wejściu do jednostki ustala zasadność ubiegania się osoby o wstęp na teren jednostki lub jego opuszczenie i legitymuje tę osobę w celu ustalenia tożsamości. Funkcjonariusz deponuje w wyznaczonym miejscu dokumenty tożsamości osób, o których mowa w ust. 1, w sposób zapewniający ich bezpieczne przechowanie na czas pobytu tych osób na terenie jednostki. Tożsamość osoby, o której mowa w ust. 1, ustala się natomiast na podstawie następujących dokumentów, zawierających dane umożliwiające identyfikację, wyposażonych w zdjęcia: 1) dowodu osobistego; 2) legitymacji służbowej; 3) dowodu tożsamości cudzoziemca; 4) dokumentu paszportowego; 5) prawa jazdy, tożsamość zaś osoby niepełnoletniej w wieku szkolnym ustala się na podstawie ważnej legitymacji szkolnej, a dzieci w wieku przedszkolnym - na podstawie oświadczenia opiekuna (§ 4 ust. 6 i 7 rozporządzenia).

Co istotne, zgodnie z § 7 ust. 1 rozporządzenia, legitymowanie i czynności kontrolne, o których mowa w § 5 ust. 1 oraz § 6 ust. 1, zwane dalej "czynnościami kontrolnymi", wobec osoby ubiegającej się o wstęp na teren jednostki mogą być dokonywane pod warunkiem wyrażenia na nie zgody przez tę osobę. § 7 ust. 2 stanowi, iż osobie niewyrażającej zgody na wylegitymowanie się lub poddanie czynnościom kontrolnym, a także osobie, wobec której zachodzi uzasadnione podejrzenie, że jest pod wpływem alkoholu, środków odurzających lub substancji psychotropowych - nie zezwala się na wstęp do jednostki, przy czym, zgodnie z § 9 rozporządzenia, funkcjonariusz

jest obowiązany poinformować osobę, wobec której były wykonywane czynności kontrolne, o przysługujących jej prawach wynikających z art. 18 ust. 5 (i 6) ustawy stawy z dnia 9 kwietnia 2010 r. o Służbie Więziennej (Dz. U. z 2014 r. poz. 1415 ze zm.) tj., iż gdy nie jest ona funkcjonariuszem lub pracownikiem jednostki organizacyjnej Służby Więziennej, na sposób prowadzenia czynności, o których mowa w ust. 1 pkt 1 i 3-6 tej ustawy (w tym legitymowanie osoby ubiegającej się o wstęp oraz opuszczającej teren jednostek organizacyjnych oraz deponowane dokumentów tożsamości osób przebywających na terenie jednostki organizacyjnej) przysługuje zażalenie do właściwego miejscowo sądu rejonowego w terminie 7 dni od dnia przeprowadzenia tych czynności.

Dane osobowe osób odwiedzających osadzonych mogą być utrwalone w protokole, o którym mowa w § 7 rozporządzenia. Zgodnie bowiem z § 7 ust. 3, z czynności, o których mowa w ust. 2, sporządza się protokół, do którego przepis § 5 ust. 6 stosuje się odpowiednio. Przepis natomiast § 5 ust. 6 rozporządzenia określając zakres informacji, jakie mają być ujęte w protokole, ogranicza - względem kopii dokumentów, o których mowa w § 4 ust. 7 rozporządzenia - zakres danych osobowych osób odwiedzających osadzonych do nazwiska, imienia, serii i numeru dokumentu tożsamości.

Kopiowanie dokumentów jest czynnością techniczną, która ze swojej istoty nie jest zakazana przepisami ustawy o ochronie danych osobowych. Z punktu widzenia przepisów ustawy istotne jest jednak, aby podmiot, który czynności tej dokonuje, legitymował się jedną z przesłanek legalności przetwarzania, w tym gromadzenia danych osobowych, które dla danych tzw. zwykłych (jak np. imię, nazwisko, adres zamieszkania) określone zostały w art. 23 ust. 1, zaś danych szczególnie chronionych, których katalog zawiera art. 27 ust. 1 – w art. 27 ust. 2, oraz aby kopiowanie dokumentów nie prowadziło do gromadzenia danych w zakresie szerszym, niż to jest konieczne dla realizacji celu, w jakim dane są przetwarzane (art. 26 ust 1 pkt 3).

Stanowisko takie znalazło potwierdzenie w orzecznictwie Naczelnego Sądu Administracyjnego, który w wyroku z dnia 19 grudnia 2001 r. (sygn. akt II SA 2869/00) orzekł, iż „gromadzenie danych osobowych przez wykonanie kopii dokumentu zawierającego te dane jest kwestią techniczną, obojętną dla prawodawcy reglamentującego w ustawie o ochronie danych osobowych przetwarzanie tego rodzaju danych. Inaczej mówiąc posługiwanie się taką czy inną techniką utrwalania danych (kopiowanie lub przepisywanie) nie przesądza samo przez się o legalności albo nielegalności tego utrwalania (przetwarzania). Dla takich ocen istotne znaczenie mają przede wszystkim: podstawa prawna przetwarzania danych (art. 23 ustawy), rodzaj przetwarzanych danych (art. 27) oraz granice przetwarzania (art. 26 ust. 1 pkt 3)”. Analogiczne stanowisko zajął Naczelny Sąd Administracyjny w wyroku z dnia 7 listopada 2003 r. (sygn. akt II SA 1432/02) stanowiącym, iż „ustawa o ochronie danych osobowych nie zajmuje się określaniem techniki gromadzenia danych osobowych lecz zakresem ich przetwarzania (...)”.

Należy mieć zaiem na uwadze, iż zgodnie z art. 26 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, administrator danych przetwarzający dane powinien dołożyć szczególnej staranności w celu ochrony interesów osób, których dane dotyczą, a w szczególności jest obowiązany zapewnić, aby dane te były: 1) przetwarzane zgodnie z prawem; 2) zbierane dla oznaczonych, zgodnych z prawem celów i niepoddawane dalszemu przetwarzaniu niezgodnemu z tymi celami, z zastrzeżeniem ust. 2; 3) merytorycznie poprawne i adekwatne w stosunku do celów, w jakich są

przetwarzane; 4) przechowywane w postaci umożliwiającej identyfikację osób, których dotyczą, nie dłużej niż jest to niezbędne do osiągnięcia celu przetwarzania.

Adekwatność oznacza, iż dane swym rodzajem i treścią nie powinny wykraczać poza potrzeby wynikające z celu ich zbierania. Administrator danych nie może więc przetwarzać danych w zakresie szerszym niż niezbędny dla osiągnięcia zamierzonego celu, jak również danych o większym, niż uzasadniony tym celem stopniu szczegółowości. Równowaga będzie zachowana, jeżeli administrator zażąda danych tylko w takim zakresie, w jakim jest to niezbędne do wypełnienia celu, w jakim dane są przez niego przetwarzane (por. wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 1 grudnia 2005 r. (sygn. akt II SA/Wa 917/2005).

Istotnym także jest, iż pozyskiwane za pomocą kopii dokumentów przez Zakład Karny dane osobowe są przez ten zakład przechowywane wg bliżej nieokreślonych reguł. Niejasnym bowiem jest, jak długo trwa okres przechowywania tych danych osobowych, które, jak wyżej zauważono, pozyskiwane są bez stosownej podstawy prawnej, a tym samym przechowywane niezgodnie z przepisami prawa.

Reasumując, jeżeli administrator usurpuje sobie więcej praw niż przewidują obowiązujące przepisy prawa, następuje zachwianie omówionej równowagi na korzyść administratora, a zatem ma miejsce bezpodstawne ograniczenie praw osoby, której dane dotyczą, i – de facto – następuje przetwarzanie danych bez podstawy prawnej.

Uwzględniając powyższe, zasadnym jest zasygnalizowanie konieczności zaprzestania stosowania praktyki polegającej na pozyskiwaniu i archiwizowaniu danych osobowych osób odwiedzających osadzonych za pomocą kopii ich dokumentów potwierdzających tożsamość.

Jednocześnie, proszę o poinformowanie Generalnego Inspektora, o działaniach podjętych w celu dostosowania procesu przetwarzania danych osobowych do wymogów określonych w obowiązujących aktach prawnych. Stosownie natomiast do art. 19a ust. 3 ustawy o ochronie danych osobowych proszę o udzielenie odpowiedzi na niniejsze pismo **w terminie 30 dni** od dnia jego otrzymania.

Informuję przy tym, że treść niniejszego wystąpienia wraz z udzieloną odpowiedzią opublikowana będzie na stronie internetowej Generalnego Inspektora Ochrony Danych Osobowych.